

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

مصاحبه پژوهشی:

بررسی وضعیت گیاهان دارویی در ایران (راهکارهای جهش تولید)

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: علی قنبری شیرسوار

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	☐ نکات برجسته
۳	☐ اولویت و ضرورت موضوع
۳	☐ مقدمه و طرح مسئله
۳	☐ ضرورت و اهمیت جهش تولید گیاهان دارویی در کشور
۴	☐ تاریخچه و سابقه کشت و تولید گیاهان دارویی در ایران
۴	☐ وضعیت تولید گیاهان دارویی در جهان و کشورهای پیشرو
۴	☐ وضعیت تولید گیاهان دارویی در ایران
۶	☐ مهمترین گیاهان دارویی کشور و محل رویش آنها
۶	☐ وضعیت بسته بندی و فرآوری گیاهان دارویی در کشور
۷	☐ وضعیت صادرات و واردات گیاهان دارویی کشور
۱۱	☐ موانع و چالشهای جهش تولید گیاهان دارویی
۱۱	☐ برنامه ها و سیاستهای وزارت جهاد کشاورزی برای جهش تولید گیاهان دارویی
۱۲	☐ راهکارها برای جهش تولید گیاهان دارویی در کشور
۱۲	☐ میزان استفاده از فنآوری و شرکتهای دانش بنیان در گیاهان دارویی
۱۳	☐ جمع بندی

□ نکات برجسته:

- ❖ گیاهان دارویی و فرآورده‌های حاصل از آن با سرعتی فرای تصور در جهان رو به رشد گذاشته و تبدیل به یک اقتصاد ۴۸۰ میلیارد دلاری شده است.
- ❖ ایران از دیرباز پرچم‌دار گیاهان دارویی، طب گیاهی و ایرانی بوده است.
- ❖ تاکنون حدود ۳۰ هزار گونه گیاهی در جهان شناخته شده که سهم ایران از این تعداد حدود ۸ هزار گونه است البته کشور ما به تنهایی از کل اروپا تنوع گیاهی بیشتری دارد.
- ❖ از ۲۲۰۰ گونه دارویی، بیش از ۲۰۰ گونه آن در صنایع مختلف دارویی و غذایی استفاده شده است.
- ❖ در سال ۱۳۹۷ حدود ۲۰۶ هزار هکتار از مزارع کشور تحت کشت گیاهان دارویی بوده است.
- ❖ استان‌های خراسان رضوی، خراسان جنوبی، فارس، کرمان، همدان و اصفهان به ترتیب بیشترین سطح زیر کشت و تنوع گیاهان دارویی را به خود اختصاص داده است.
- ❖ صادرات گیاهان دارویی کشور ایران در سال ۱۳۹۶ حدود ۴۵۰ میلیون دلار و در سال ۱۳۹۷ نزدیک به ۵۷۰ میلیون دلار و در سال ۱۳۹۸ نزدیک به ۴۸۰ میلیون دلار بوده است.
- ❖ حدود ۷۰ درصد مبلغ صادرات به زعفران اختصاص دارد و شیرین بیان، موسیر، گشنیز و انواع زیره‌ها در رده‌های بعدی قرار دارند.
- ❖ ایران با پیشینه دیرینه در استفاده از گیاهان دارویی، تنوع اقلیمی و انحصاری بودن برخی از این گیاهان به دلایل مختلف از جمله کم آبی، اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌های غیراصولی، مکانیزه نبودن کاشت، داشت و برداشت و دلالتی افراد سودجو، سهم ناچیزی در بین کشورهای صادر کننده دارد.
- ❖ در حال حاضر ۸۰۰ شرکت در زمینه گیاهان دارویی در حال فعالیت هستند که از این تعداد ۱۸۶ شرکت دانش بنیان و ۳۷ شرکت خلاق می‌باشند.

□ اولویت و ضرورت موضوع

مهمترین استراتژی جمهوری اسلامی ایران بر خروج از اقتصاد متکی بر نفت و تمرکز بر روی سایر حوزه‌های دارای مزیت اقتصادی کشور می‌باشد. در این میان گیاهان دارویی و فرآورده‌های حاصل از آن با سرعتی فرای تصور در جهان رو به رشد گذاشته و تبدیل به یک اقتصاد ۴۸۰ میلیارد دلاری شده است. هم اکنون نرخ رشد اقتصادی گیاهان دارویی در جهان ۹/۱ اعلام شده است که حداقل دو برابر نرخ رشد سایر حوزه‌های اقتصادی است. ایران از دیرباز پرچم‌دار گیاهان دارویی، طب گیاهی و ایرانی بوده است. اجرای هماهنگ و کامل همه حلقه‌های زنجیره ارزش گیاهان دارویی قطعاً نوید ظهور اقتصاد کسب و کار گیاهان دارویی در کشور را می‌دهد. هماهنگی حلقه‌های تولید، فرآوری، بازار و فرهنگ‌سازی و ترویج مصرف درست گیاهان دارویی در جامعه از پایه‌های موفقیت این طرح مهم و استراتژیک در کشور به حساب می‌آید.

□ مقدمه و طرح مسئله

استفاده از گیاهان دارویی و معطر به دلیل گرایش مجدد انسان به طبیعت و محصولات طبیعی، اثرات جانبی مواد سنتزی و کشف داروهای جدید از ترکیبات طبیعی که دارای ساختارهای پیچیده شیمیایی به سختی قابل سنتز یا بعضاً غیر قابل سنتز هستند رشد بسیار بالایی یافته و این گرایش به محصولات طبیعی منجر به ایجاد بازار بزرگی برای این گیاهان شده است. قبل از پیدایش علوم دارویی نوین بشر صرفاً به داروهای گیاهی و طبیعی برای درمان بیماری‌های خود متکی بوده است. هنوز هم در بسیاری از نقاط جهان و به ویژه در کشورهای در حال توسعه استفاده از داروهای گیاهی برای درمان بسیاری از بیماری‌های عمومی مردم رواج دارد. سازمان بهداشت جهانی معتقد است که در هزاره سوم علاوه بر کشورهای در حال توسعه استفاده از گیاهان دارویی و داروهای گیاهی و سنتی در کشورهای صنعتی و توسعه یافته نیز به شکل چشمگیری در حال افزایش می‌باشد. در ایران نیز همچون سایر نقاط جهان تقاضا برای مصرف داخلی و صادرات گیاهان دارویی رو به گسترش است. تاکنون حدود ۳۰ هزار گونه گیاهی در جهان شناخته شده که سهم ایران از این تعداد حدود ۸ هزار گونه است البته کشور ما به‌تنهایی از کل اروپا تنوع گیاهی بیشتری دارد. از ۲۲۰۰ گونه دارویی، بیش از ۲۰۰ گونه آن در صنایع مختلف دارویی و غذایی استفاده شده است. در سال ۱۳۹۶ بیش از ۴۵۰ میلیون دلار و در سال ۱۳۹۷ بالغ بر ۵۷۰ میلیون دلار صادرات این محصولات برای کشور بوده است. همچنین داده‌ها در سال ۲۰۱۸ نشان می‌دهد کشور ایران وارد کننده ۲۹۵ میلیون دلار از انواع اسانس‌ها و عصاره‌ها جهت تولید دارو و مواد اولیه کارخانجات بوده است. از آنجاییکه کشور ایران ۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم دنیا را دارا بوده و از انرژی خورشید دارای بهره کافی می‌باشد و همچنین بسیاری از گیاهان دارویی که در کشور رویش دارند کم آب بر و دارای اهمیت اقتصادی بالا هستند. لذا با اجرای طرح تولید گیاهان دارویی در کل کشور سطح زیر کشت گیاهان دارویی افزایش یافته و برای کشور ارز آوری حاصل خواهد شد و همچنین افزایش مصرف کشور نیز تامین خواهد شد. در همین راستا و برای تحلیل بیشتر ضرورت و اهمیت تولید گیاهان دارویی، بررسی وضعیت تولید گیاهان دارویی در جهان و ایران، وضعیت صادرات و واردات، موانع و چالش‌های جهش تولید و برنامه‌ها، سیاست‌ها و راهکارهای وزارت جهاد کشاورزی برای جهش تولید و همچنین میزان استفاده از فن‌آوری و شرکت‌های دانش بنیان در گیاهان دارویی، مصاحبه‌ای با آقای دکتر حسین زینلی، مشاور معاون وزیر و مجری طرح گیاهان دارویی وزارت جهاد کشاورزی^۱ انجام شده که مهمترین بخش‌های آن در این پژوهش ارائه می‌شود.

□ ضرورت و اهمیت جهش تولید گیاهان دارویی در کشور

اصلاح و نوسازی باغات زعفران، گل محمدی و گیاهان دارویی برای تولید اقتصادی این محصولات امری ضروری می‌باشد. با توجه به کاهش آب زیر زمینی، بسیاری از مزارع گیاهان دارویی در زمین‌های کم بازده و فقیر ایجاد شده‌اند. لذا با تغذیه مناسب انواع کودهای دامی و شیمیایی، مدیریت کنترل علف‌های هرز و هرس تولید این محصولات افزایش می‌یابد و نیاز کشور تامین و صادرات نیز افزایش می‌یابد. با تقویت زمینهای زراعی تحت کشت گیاهان دارویی کمیت و کیفیت محصولات افزایش یافته و پایداری و توسعه اراضی کشاورزی پایدار می‌گردد. در سال ۱۳۹۷ حدود ۲۰۶ هزار هکتار از مزارع کشور تحت کشت گیاهان دارویی بوده است که تا به حال از ارقام بومی استفاده شده است. لذا بسیاری از مزارع دارای حداقل تولید می‌باشند. با توجه به تحقیقات به عمل آمده در سال جاری مشخص

۱- این مصاحبه در تاریخ ۱۳۹۹/۰۴/۳۰ انجام شده است.

شده است که ارقام بسیار مناسبی در ژرم پلاسما^۱ کشور وجود دارد. لذا ضرورت دارد ارقام اصلاح شده و نهاده‌های مناسب دارای پتانسیل جایگزین ارقام قبلی گردند. در این راستا نیاز است از مزارع تولیدی بذر مادری حمایت شود. این طرح در صدد است با حمایت از مزارع تولید بذر مادری^۲، بذر با قوه نامیه^۳ مناسب و با عملکرد بالا با بخش خصوصی تولید و به دست کشاورزان برساند. این پروژه در کل کشور به اجرا در خواهد آمد. با توجه به رویکرد وزارت جهاد کشاورزی در توسعه کسب و کارهای گیاهان دارویی در راستای سیاست‌ها و اهداف این طرح، تاکید بر توسعه کشت گیاهان دارویی، توسعه اشتغال گردیده است. در این راستا لازم است در توسعه گیاهان دارویی توجه ویژه‌ای به بخش تامین نهاده، تولید (به ویژه بذر اصلاح شده و گواهی شده، سایر نهاده‌ها از قبیل کود و...) و فرآوری اولیه و فرآوری ثانویه، بازار با توجه به پتانسیل‌های هر منطقه و خلاءهای موجود در گیاهان دارویی شود.

□ تاریخچه و سابقه کشت و تولید گیاهان دارویی در ایران

استفاده از گیاهان دارویی به منظور درمان با تاریخ زندگی انسان هم زمان بوده است. انسان در تمام دوران تاریخی چاره‌ای جز توسل به گیاهان نداشت. کشت زعفران از گذشته‌های دور در بسیاری از نقاط فلات مرکزی ایران معمول بوده، به طوری که عده‌ای از محققین خاستگاه زعفران را ایالت قدیم ماد ایران می‌دانند، در عصر هخامنشیان برای ساختن انواع عطرها و روغن‌های معطر و نیز در تهیه نوعی نان برای مهمانان دربار از زعفران استفاده می‌کردند و در دوره پارت‌ها یکی از اقلام صادراتی ایران به روم محسوب می‌شود (ابریشمی ۱۳۶۶). کشور ایران با داشتن بیش از ۸ هزار گونه گیاهی از لحاظ تنوع گیاهان دارویی از کشورهای مهم جهان بوده و با توجه به موقعیت جغرافیایی و وضعیت آب و هوایی یکی از مناطق مناسب دنیا برای تولید گیاهان دارویی به شمار می‌آید. علی‌رغم تنوع فراوان گونه‌های دارویی و سابقه طولانی مصرف این گیاهان، در زمینه شناسایی، اهلی کردن و کشت انبوه گیاهان دارویی قدم اساسی برداشته نشده است و بخش اعظم گیاهان دارویی مورد مصرف در داخل کشور و ارقام صادراتی از عرصه طبیعی برداشت می‌شود.

□ وضعیت تولید گیاهان دارویی در جهان و کشورهای پیشرو

توجه به کشت و توسعه گیاهان دارویی در جهان در سال ۱۹۸۶ شروع شده و از آن به بعد تقاضای جهانی این محصولات به طور فزاینده‌ای افزایش داشته است. به دنبال آن کشورهای مختلف نسبت به برنامه‌ریزی کشت و تولید انبوه گیاهان دارویی در سطوح صنعتی و بهره‌برداری و استفاده از آن‌ها در صنایع دارویی، آرایشی و بهداشتی اقدام نمودند و در کنار آن بازرگانی بین‌المللی این محصولات با رونق روز افزونی مواجه شد. به طوری که به گزارش سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو FAO)، ارزش صادرات گیاهان دارویی در سال ۱۹۹۵ بالغ بر ۸۸۰ دلار گزارش گردید. در سال ۲۰۱۰ سطح زیرکشت گیاهان دارویی در اتریش ۲۴۸۰۰ هکتار، بلغارستان ۸۳۲۰۰، فنلاند ۱۷۰۰۰ هکتار، فرانسه ۲۶۵۰۰، آلمان ۱۰۲۰۰، یونان ۵۵۰۰، ایتالیا ۳۵۰۰، هلند ۲۸۰۰، رومانی ۱۰۷۰۰ و انگلستان ۶۴۹۵ هکتار بوده است.

□ وضعیت تولید گیاهان دارویی در ایران

سرزمین ایران کشوری ممتاز و با رتبه بالا از نظر غنای گیاهی و تنوع زیستی و دارای ۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم شناخته شده جهانی است. براساس نظر گیاه‌شناسان و پژوهشگران، تعداد گونه‌های گیاهی ایران در حدود ۸ هزار گونه است که از نظر تنوع گونه‌ها حداقل دو برابر قاره اروپاست. تحقیقات نشان داده است که بیش از ۲۲۰۰ گونه از گیاهان کشور دارای خواص دارویی، عطری، ادویه‌ها و آرایشی - بهداشتی هستند. به علاوه، ۱۷۲۸ گونه از این گیاهان به عنوان گیاهان بومی ایران می‌باشند و به عنوان یک ظرفیت انحصاری در کشور محسوب می‌شوند. خاستگاه بسیاری از گونه‌های مهم از جمله گل محمدی، زعفران، باریجه، آنگوزه و شیرین بیان

۱ - (انگلیسی: Germplasm) به هر نوع ماده گیاهی که در تولید و اصلاح نژاد به کار می‌رود گفته می‌شود و شامل بذر، گیاه کامل و بافت‌های گیاهی است.

۲ - بذر ثبت شده یا مادری (Registered Seed) یا: (EGIT) بذری است که از تکثیر بذر پایه بدست می‌آید. این بذر، با نظارت کارشناسان بذر تولید می‌شود. بذر ثبت شده ممکن است چندین بار تهیه شود. بدین معنی که از بذر ثبت شده دوباره بذر ثبت شده تهیه گردد. هدف از این مرحله افزایش مقدار بذر قبل از تولید "بذر گواهی شده" می‌باشد.

۳ - قوه نامیه (قابلیت زنده‌بودن بذر): به توانایی بذر برای جوانه‌زنی و تولید گیاه طبیعی، قوه نامیه بذر گفته می‌شود. به تعداد بذرهایی که در طول مدت زمان معینی (مثلاً ۷ روز)، جوانه می‌زنند و برحسب درصد نیز بیان می‌شوند، قوه نامیه بذر گویند.

ایران است و بخش عمده‌ای از تولید جهانی این گونه‌ها در ایران انجام می‌گیرد. همچنین تنوع گونه‌های گیاهی و برخی گونه‌های منحصر به فرد ایران باعث شده تا شرکت‌های مهم داروسازی در کشورهای پیشرفته به مواد اولیه برخی از گیاهان دارویی کشور از جمله زعفران، زیره، آویشن و مرزه به شدت وابسته باشند.

جدول (۱) - وضعیت سطح زیر کشت و تولید گیاهان دارویی در سال ۱۳۹۷

ردیف	استان	سطح زیر کشت (هکتار)	میزان تولید (تن)
1	آذربایجان شرقی	1561.65	13104.1
2	آذربایجان غربی	184.55	3174.9
3	اردبیل	69.04	153.2
4	اصفهان	2914	36821
5	البرز	285	530
6	ایلام	16.1	25.2
7	بوشهر	565	2624.6
8	تهران	228.83	1659.5
9	چهارمحال و بختیاری	806.47	1884.6
10	خراسان جنوبی	4652	2868
11	خراسان رضوی	19494.65	13810.8
12	خراسان شمالی	1868	1433
13	خوزستان	1334.9	10946
14	زنجان	54.95	152.9
15	سمنان	1603.47	2306.1
16	سیستان و بلوچستان	5427	9222.4
17	فارس	5160.35	16961
18	قزوین	32.6	0
19	قم	28.95	184
20	کردستان	833	5987.2
21	کرمان	937	6828.6
22	جنوب کرمان	6225.5	400003.5
23	کرمانشاه	2109.76	4901.5
24	کهگیلویه و بویراحمد	81.05	257.3
25	گلستان	2906.92	2432.4
26	گیلان	790.917	429.15
27	لرستان	2140.72	28856.6
28	مازندران	831.6	1616.24
29	مرکزی	302.1	448
30	هرمزگان	133.45	3939
31	همدان	4570.95	11682.7
32	یزد	537.85	1152.6
جمع کل		68688.327	226396.94

در این بین استان‌های خراسان رضوی، خراسان جنوبی، فارس، کرمان، همدان و اصفهان به ترتیب بیشترین سطح زیر کشت و تنوع گیاهان دارویی را به خود اختصاص داده است.

با توجه به سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه کشت گیاهان دارویی در برنامه ششم توسعه و نیز سیاست‌های وزارت جهاد کشاورزی که توسعه سه برابر سطح زیر کشت گیاهان دارویی را تا سال ۱۴۰۴ در دستور کار دارد و از طرفی عدم توفیق ایران در به دست آوردن سهم قابل قبولی از بازارهای جهانی گیاهان دارویی و غلبه خام فروشی گیاهان دارویی و عدم فرآوری و دستیابی به حلقه نهایی ارزش آنها که حتی در محصولاتی چون زعفران و گل محمدی نیز وجود دارد و همچنین عرضه گیاهان دارویی ایران حتی زعفران و گل محمدی به نام و برند سایر کشورها مثل اسپانیا، امارات، پاکستان، چین و حتی افغانستان موجب گردیده که بررسی وضعیت رقابت پذیری کیفیتی گیاهان دارویی ایران و شناسایی عوامل موجهه و راهکارهای برون رفت از اهمیت اساسی برای کشور و وزارت جهاد کشاورزی برخوردار باشد.

□ مهم‌ترین گیاهان دارویی کشور و محل رویش آنها

بیش از ۷۰٪ گیاهان دارویی کشور در این استانها قرار گرفته است:

- خراسان رضوی (زیره سبز)
- جنوب کرمان (حنا، وسمه)
- همدان (گشنیز و رازیانه)
- گیلان (گل گاوزبان)

بیش از ۹۰٪ سطح زیرکشت زعفران به استان خراسان رضوی و خراسان جنوبی اختصاص دارد.
بیش از ۸۵٪ از سطح زیرکشت گل محمدی کشور به استان‌های: فارس، کرمان، اصفهان، آذربایجان شرقی اختصاص دارد.

□ وضعیت بسته بندی و فرآوری گیاهان دارویی در کشور

از لحاظ صدور مجوز در کشور باندازه کفایت این موضوع بانجام رسیده است. در برخی موارد مانند بسته بندی زعفران از کل تولید نیز این مقدار بعضاً بیشتر بوده است. از نظر فن آوری در فرآوری هنوز به دانش و ورود تکنولوژی نیاز است. در این بخش نیاز به هم افزایی بیشتر در اجزاء زنجیره ارزش می‌باشد.

جدول ۲- وضعیت واحدهای فرآوری و بسته بندی گیاهان دارویی در استان‌ها

ردیف	نام استان	تعداد کل	ظرفیت کل اسمی (تن در سال)	جذب کل ماده خام (تن)	تعداد خشک کردن و بسته بندی گیاهان	تعداد اسانس گیاهان دارویی و	تعداد عصاره های گیاهان	گلاب و عرقیات گیاهی	ماده خام گیاهان دارویی (تن)	گل محمدی (تر تن)	جمع کل (تن)
۱	آذربایجان شرقی	۱۱	۳۶۶۱.۳	۱۹۱۳.۲	۲	۱۶.۸	۲	۵۰.۵	۷	۳۴۲۸.۵	۹۴۷۲.۹۹
۲	آذربایجان غربی	۱۴	۱۷۳۷۱	۷۵۳۳.۳	۱	۱۵	۶	۶۸۵	۱۰	۱۶۶۴۱	۳۴۲۱.۷۳
۳	اردبیل	۲	۱۲۰۵۰	۲۷۵۰۰	۰	۵۰	۱	۶۰۰۰	۱	۶۰۰۰	۸۱.۳۷
۴	اصفهان	۳۷	۱۱۳۱۷۵	۳۱۶۰۳	۱	۲۰.۶۵	۶	۷۲۸.۰۵	۳۰	۱۱۱۴۱۶	۲۶۳۷۳.۴
۵	ایلام	۱	۳۰	۱۲۰۰	۰	۳۰	۱	۰	۰	۰	۸۵.۵۴
۶	بوشهر	۲	۱۰۴۰	۷۷۰	۱	۰	۰	۰	۱	۴۴۰	۶۳۶.۵
۷	تهران	۱۷	۲۹۸۵.۱	۲۰۰۴.۶	۶	۰.۰۵	۲	۲۵۰.۰۲	۱۰	۲۳۶۰	۸۲۸
۸	چهارمحال و	۴	۵۲۲	۵۴۸	۱	۰	۱	۱۰۰	۳	۳۷۲	۳۱.۶
۹	خراسان شمالی	۳	۱۲۴۸	۲۲۷۰	۱	۳	۲	۴۴۵	۲	۴۴۵	۱۰۹۵.۲
۱۰	خراسان رضوی	۵۹	۴۵۸۹۸	۶۳۰۴۸	۴۵	۳۶۹.۵	۱۴	۱۰۲۵	۱۳	۵۶۳۰	۹۵۷۳.۹۹
۱۱	خراسان جنوبی	۳	۱۲۴۲	۳۱۰.۵	۰	۰	۰	۰	۳	۱۲۴۲	۱۵۵۸.۷۹
۱۲	خوزستان	۴	۳۵۵۰	۱۴۵۰	۰	۰	۱	۱۵۰	۳	۳۴۰۰	۲۶۴۴.۶
۱۳	زنجان	۳	۲۹۱۵۳	۱۷۵۷۷	۱	۲۵۰	۱	۳	۲	۳	۱۳۸۰.۲
۱۴	سمنان	۳	۱۸۱	۲۲۸.۱	۲	۰	۱	۱۰	۰	۰	۱۴۵۱.۰۴
۱۵	سیستان	۱	۲۰	۸۰۰	۰	۲۰	۱	۰	۰	۰	۱۱۹۱۷.۷
۱۶	فارس	۳۹	۳۵۵۳۲	۳۶۹۳۹	۲	۷.۲	۸	۷۳۶۰	۲۷	۲۷۹۶۵	۱۸۹۷۴.۲
۱۷	قزوین	۲	۶۰۰	۲۳۵	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱۰۲۰.۷
۱۸	قم	۴	۵۱۰۰	۱۳۶۰	۲	۰	۰	۰	۲	۰	۵۸۹.۲۵
۱۹	کردستان	۳	۳۴۱۶	۱۱۱۵۸	۲	۱	۱	۲۶۰۰	۱	۲۶۰۰	۳۴۳.۰۵
۲۰	کرمان	۱۴	۱۲۰۷۷	۵۸۷۴	۵	۲۶.۶	۸	۵۰	۹	۱۱۴۰۰	۱۰۸۱۲.۱
۲۱	کرمانشاه	۶	۵۲۶۷.۱	۱۸۱۳۵	۱	۰.۰۸۵	۳	۴۴۵۰	۲	۴۴۷	۳۵۲۶.۵
۲۲	کهگیلیویه و بویر	۸	۵۹۸۱	۱۵۵۶۰	۲	۲۱	۶	۳۱۲۰	۴	۱۰۴۰	۲۱۰.۸۷
۲۳	گلستان	۱۰	۴۶۵۰	۱۸۶۰۰	۰	۰	۱۰	۴۶۵۰	۰	۰	۹۴۰.۵
۲۴	گیلان	۵	۱۱۰۵۸	۵۹۸۲	۱	۳.۳	۲	۷۵۵	۲	۱۰۰۰۰	۳۰۱۹.۸
۲۵	لرستان	۳	۲۷۱	۱۸۷	۰	۳	۱	۰	۲	۰	۵۴۳۴.۳
۲۶	مازندران	۱۱	۳۶۶۹	۸۷۰۰.۲	۲	۱۰.۲	۳	۸۰۰	۵	۱۹۱۰	۱۱۱۰.۸۸
۲۷	مرکزی	۵	۴۱۹۷	۲۸۷۷۸	۱	۱۹۰	۲	۲۸۲۵	۲	۷۵۵	۲۲۹۹
۲۸	هرمزگان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۶۸۰
۲۹	همدان	۳	۲۶۵.۵	۱۰۵	۱	۰.۵	۱	۰.۵	۲	۵	۱۵۱۶۶.۷
۳۰	یزد	۱۸	۷۵۶۰	۴۷۷۲	۱۱	۱۵۲۰	۱	۴۰	۷	۰	۲۴۰.۷۹
۳۱	البرز	۲۱	۳۴۳۹.۶	۳۱۲۳۷	۶	۷۰.۶	۶	۴۵۶.۵۹	۶	۱۵۷۰	۶۸۴.۳
۳۲	جنوب کرمان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۴۵۹۰.۹
	جمع کل	۳۱۶	۳۳۵۲۰۹	۳۴۶۳۷۷	۹۸	۲۱۱۲.۷	۷۵	۳۶۵۱۸	۱۵۷	۲۴۷۵۷۵	۱۷۰۱۸۹

وضعیت صادرات و واردات گیاهان دارویی کشور

گیاهان دارویی در سال گذشته سهم خوبی از صادرات محصولات کشاورزی را به خود اختصاص داده است و در زعفران ما تولید کننده برتر دنیا هستیم و از این قابلیت‌ها می‌توان برای مباحث سهم بازارهای بین‌المللی در دنیا بهره برد. این در حالی است که اقلیم و خاک ایران یکی از بهترین خاستگاه‌های جهان در رشد و تکثیر گیاهان دارویی است و کشور قابلیت رشد و تولید ۸ هزار گونه گیاهان دارویی را دارد. با توجه بیشتر به این حوزه و بستر سازی لازم در این خصوص می‌توان درآمد بسیاری را برای کشور به ارمغان آورد.

علیرغم پتانسیل بالای ایران در زمینه تولید گیاهان دارویی، در بین کشورهای مطرح تولید کننده و صادرکننده گیاهان دارویی و فرآورده‌های آن ایران جایگاهی ندارد. ایران با پیشینه دیرینه در استفاده از گیاهان دارویی، تنوع اقلیمی و انحصاری بودن برخی از این گیاهان به دلایل مختلف از جمله کم آبی، اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌های غیراصولی، مکانیزه نبودن کاشت، داشت و برداشت و دلالی افراد سودجو، سهم ناچیزی در بین کشورهای صادر کننده دارد.

صادرات گیاهان دارویی کشور ایران در سال ۱۳۹۶ حدود ۴۵۰ میلیون دلار و در سال ۱۳۹۷ نزدیک به ۵۷۰ میلیون دلار و در سال ۱۳۹۸ میزان صادرات نزدیک به ۴۸۰ میلیون دلار بوده است.

جدول ۳- آمار صادرات فصول بر اساس اطلاعات موجود و مقدماتی سال ۱۳۹۸

تعرفه	شرح تعرفه	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)
۰۹۰۴۱۱۹۰	فلفل خرد نشده و نساییده بصورت غیر خرده فروشی	۷۱۷۸	۵۰۶۸
۰۹۰۴۱۲۹۰	فلفل خرد شده یا سائیده بجز ردیفهای ۰۹۰۴۱۲۲۰ و ۰۹۰۴۱۲۱۰	۳۵۲۴۲	۳۷۷۰۲
۰۹۰۴۲۱۹۰	--- سایر/فلفل (از جنس Piper)؛ فلفل فرنگی (از جنس Capsicum) یا (از جنس Pimenta) خشک کرده یا خرد کرده یا سائیده.	۵۹۴۰۰	۲۷۸۷۵
۰۹۰۴۲۲۹۰	میوه گونه های Pimenta یا Capsicum خشک شده، خرد شده و سائیده غیر از در بسته بندی برای خرده فروشی	۲۰۰	۵۰۰
۰۹۰۵۲۰۹۰	وانیل خرد شده و سائیده در بسته بندی آماده برای غیر خرده فروشی	۱۷۵	۲۴۲
۰۹۰۶۱۱۱۰	دارچین در بسته بندی های آماده شده برای خرده فروشی، خرد نشده و آسیاب نشده	۴۵۰	۶۵۰
۰۹۰۶۱۱۹۰	دارچین خرد نشده و آسیاب نشده، غیر از ردیف ۰۹۰۶۱۱۱۰	۳۰۰۲	۴۵۵۰
۰۹۰۶۲۱۰۰	--- در بسته بندی آماده شده برای خرده فروشی/دارچین و گل درخت دارچین.	۲۶	۴۷
۰۹۰۶۲۰۹۰	دارچین و گل درخت آن خرد شده یا سائیده بجز ردیفهای ۰۹۰۶۲۰۱۰ و ۰۹۰۶۲۰۲۰	۲۵۹۵۰	۴۵۲۷۲
۰۹۰۷۱۰۹۰	میخک خرد نشده و سائیده نشده در بسته بندی آماده برای غیر خرده فروشی	۴	۱۷
۰۹۰۸۳۱۱۰	هل خرد نشده و نساییده در بسته بندی آماده برای خرده فروشی	۱۰	۲۹۹
۰۹۰۸۳۱۹۰	هل خرد نشده و نساییده در بسته بندی آماده برای غیر خرده فروشی	۲۵۸	۲۵۶۸
۰۹۰۹۲۱۹۰	تخم گشنیز خرد نشده و سائیده نشده در بسته بندی آماده برای غیر خرده فروشی	۱۴۲۷۳۴۹	۱۵۲۴۵۸۳۳
۰۹۰۹۲۲۹۰	تخم گشنیز خرد شده و سائیده شده به جز در بسته بندی آماده برای خرده فروشی به وزن پانصد گرم و کمتر	۶۲۲۲۸	۵۵۶۰۹
۰۹۰۹۳۱۹۰	تخم زیره سبز خرد نشده و سائیده نشده در بسته بندی آماده برای غیر خرده فروشی	۲۹۴۱۲۳۸	۱۰۸۲۳۶۷۷
۰۹۰۹۳۲۹۰	--- سایر/تخم رازیانه، تخم بادیان، تخم مرزه، تخم گشنیز، زیره سبز، زیره سیاه، تخم سرو کوهی.	۴۰۹۹۰	۱۷۹۹۹۸
۰۹۰۹۶۱۹۰	تخم رازیانه رومی، تخم بادیان، زیره سیاه یا مرزه، تخم سرو کوهی در بسته بندی آماده برای خرد نشده و سائیده نشده در بسته بندی برای غیر خرده فروشی	۹۰۰۰۰	۹۹۴۷۲
۰۹۰۹۶۲۹۰	تخم رازیانه رومی، تخم بادیان، زیره سیاه یا مرزه، تخم سرو کوهی خرد شده و سائیده شده به جز در بسته بندی آماده برای خرده فروشی به وزن پانصد گرم و کمتر	۵۹۹۷	۱۰۳۴۹
۰۹۱۰۱۱۱۰	زنجبیل خرد نشده و سائیده نشده در بسته بندی آماده برای خرده فروشی	۱۱	۸۱۹۷
۰۹۱۰۱۱۹۰	زنجبیل خرد نشده و سائیده نشده در بسته بندی آماده برای غیر خرده فروشی	۱۹۱۶۵	۲۶۶۹۸
۰۹۱۰۱۲۹۰	زنجبیل خرد شده و سائیده شده در بسته بندی آماده برای غیر خرده فروشی	۲۵۵۱	۲۶۲۲۷
۰۹۱۰۲۰۱۰	زعفران آماده برای خرده فروشی در بسته بندی کمتر از ۱۰ گرم	۱۹۰۳۷	۲۱۱۰۸۶۲۸
۰۹۱۰۲۰۲۰	انواع پودر زعفران در بسته بندی کمتر از ۱۰ گرم آماده برای خرده فروشی	۱۰۵	۱۳۰۷۹۲
۰۹۱۰۲۰۳۰	انواع زعفران در بسته بندی ۳۰-۱۰۰ گرم آماده برای خرده فروشی	۹۷۴۲۰	۱۰۹۰۰۰۹۹۶
۰۹۱۰۲۰۴۰	انواع پودر زعفران در بسته بندی ۳۰-۱۰۰ گرم آماده برای خرده فروشی	۵۶	۶۹۸۶۲
۰۹۱۰۲۰۹۰	زعفران در بسته بندی بیش از ۳۰۰ گرم	۱۶۲۳۰۵	۱۶۵۶۰۴۸۸۳
۰۹۱۰۳۰۱۰	زردچوبه در بسته بندی آماده برای خرده فروشی	۷	۷
۰۹۱۰۳۰۲۰	زرد چوبه به صورت کوبیده در بسته بندی های غیر خرده فروشی	۸۰۰	۶۳۲۲
۰۹۱۰۳۰۹۰	زردچوبه بجز ردیفهای ۰۹۱۰۳۰۱۰ و ۰۹۱۰۳۰۲۰	۳۹۳۳۶	۶۹۲۱۴
۰۹۱۰۹۱۱۰	سایر ادویه جات مخلوط یادداشت ۱- ب فصل در بسته بندی آماده برای خرده فروشی	۶۰۸۳۵	۹۶۴۸۲
۰۹۱۰۹۱۲۰	سایر ادویه جات مخلوط یادداشت ۱- ب فصل به صورت کوبیده در بسته بندی های غیر خرده فروشی	۲۳۲۹۸	۶۱۲۵۴
۰۹۱۰۹۱۹۰	سایر ادویه جات مخلوط یادداشت ۱- (ب) غیر مذکور در ردیف های ۰۹۱۰۹۱۱۰ و ۰۹۱۰۹۱۲۰	۱۵۱۶۵۹	۴۱۴۵۳۵
۰۹۱۰۹۹۱۱	اوبیشن وبرگ بو در بسته بندی آماده برای خرده فروشی	۳۸۰۷۵	۳۸۶۵۲۴
۰۹۱۰۹۹۱۹	سایر ادویه جات به غیر از اوبیشن وبرگ بو در بسته بندی آماده برای خرده فروشی	۱۰۱۴۵	۱۷۵۱۶
۰۹۱۰۹۹۲۱	اوبیشن وبرگ بو به صورت کوبیده در بسته بندی های غیر خرده فروشی	۱۵۱۲۵	۱۲۸۲۶۴
۰۹۱۰۹۹۲۹	سایر ادویه جات به صورت کوبیده در بسته بندی های غیر خرده فروشی به غیر از اوبیشن و برگ بو	۱۸۶۷۵	۳۱۴۴۴
۰۹۱۰۹۹۹۰	سایر ادویه جات غیر مذکور در جای دیگر	۶۱۴۸۹	۲۰۹۴۴۷
۱۲۱۱۹۰۲۰	ریشه شیرین بیان تازه یا خشک کرده، حتی بریده شده، خرد شده یا پودر شده	۳۷۳۷	۲۸۲۸۱

۱۲۷۵۱۰۵	۱۹۲۵۰۸	گل خشک و گلبرگ تازه محمدی	۱۲۱۱۹۰۹۱
۲۷۵۶۲۰۸	۱۳۷۱۶۶۰	سایر نباتات و اجزاء آن ها مورد مصرف در عطر سازی و داروسازی غیر مذکور در جای دیگر	۱۲۱۱۹۰۹۹
۳۸۵۲	۲۳۱	--- بابونه	۱۲۱۲۲۹۲۰
۳۲۹۱	۱۴۵۰	مرزه	۱۲۱۲۲۹۴۰
۳۸۸۵	۴۲۷۵	--- سایر	۱۲۱۲۲۹۹۰
۵۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	صمغ عربی طبیعی	۱۳۰۱۲۰۰۰
۷۷۵۵۹۶	۲۴۰۵۲	باریچه	۱۳۰۱۹۰۱۰
۵۷۷۶۹۱۷	۱۶۲۶۲۶	آنگوزه (تلخ و شیرین)	۱۳۰۱۹۰۲۰
۹۶۵۶۱	۱۰۴۴۹	سقز	۱۳۰۱۹۰۳۰
۱۱۴۴۱۸۹	۱۱۵۶۰۲	کتیرا	۱۳۰۱۹۰۴۰
۴۹۴۷۸۰	۳۴۱۳۶	سایر گم لاک، صمغ ها، رزین ها، صمغ های رزینی اولئورزین ها بصورت طبیعی غیر مذکور	۱۳۰۱۹۰۹۰
۹۸۴۸۷۷۸	۶۲۳۲۷۵۵	شیره و عصاره شیرین بیان	۱۳۰۲۱۲۰۰
۸۰۹۱۲۹۴	۸۲۰۳۴۰۰	سایر شیره ها و عصاره های نباتی، که در جای دیگری مذکور یا مشمول نباشند	۱۳۰۲۱۹۰۰
۲۳۲۴۵۶۶	۲۱۲۳۷۲۸	حنا به غیر از عصاره آن	۱۴۰۴۹۰۱۰
۶۰۱۵۱	۶۰۷۸۰	وسمه	۱۴۰۴۹۰۲۰
۳۵۰۷۹	۱۶۶۹۱	روغن های اسانس از سایر نعنای ها (از جمله روغن های اسانس کنسانتره و روغن های اسانس مطلق)	۳۳۰۱۲۵۰۰
۳۰۴۱۱۴	۷۳۲	اسانس روغنی از گل محمدی	۳۳۰۱۲۹۱۰
۸۴۲۵۴	۱۱۹۹	اسانس باریچه	۳۳۰۱۲۹۲۰
۴۵۷۲۹۶	۹۱۴۳	اسانس های روغنی غیر از اسانس روغنی گل محمدی	۳۳۰۱۲۹۹۰
۶۰۰۲۶۷۰	۳۹۹۰۹۸۸	گلاب استحصالی از گل محمدی	۳۳۰۱۹۰۱۱
۱۱۴۱۹۴۶	۵۹۵۰۹۰	سایر عرقیات سنتی	۳۳۰۱۹۰۱۲
۳۸۲۱۴۱	۱۵۶۰۹۲	سایر آبهای مقطر خوشبو و محلول های آبی روغن های اسانس به استثنای گلاب استحصالی از گل محمدی و سایر عرقیات سنتی	۳۳۰۱۹۰۱۹
۳۲۹۵۲۱	۱۷۱۶۵۰	سایر اولئورزینهای استخرا جی، با محلول غلیظ روغن ها... بجز آب مقطر خوشبو و محلول آبی روغن اسانس	۳۳۰۱۹۰۹۰
107962103	394990568	پیاز و موسیر	07031000
۴۷۳۳۷۰۵۹۳	۴۱۷۶۹۷۶۲	جمع کل	

حدود ۷۰ درصد مبلغ صادرات به زعفران اختصاص دارد و شیرین بیان، موسیر، گشنیز و انواع زیره ها در رده های بعدی قرار دارند. این محصولات بیشتر به کشورهایمانند امارات متحده عربی، هنگ کنگ، چین و آلمان صادر می شود.

جدول ۴- آمار واردات بر اساس اطلاعات موجود و مقدماتی سال ۱۳۹۸			
تعرفه	شرح تعرفه	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)
۰۶۰۱۱۰۹۰	سایر اجزای زعفران به استثنای پیاز زعفران در حال نمو یا گل دادن	۹۹۰۹۸۲	۳۱۶۰۱۹۳
۰۹۰۴۱۱۹۰	لفل خرد نشده و نساییده بصورت غیر خرد شده فروشی	۵۰۶۸۸۰۷۶۶	۲۲۰۷۰۵۰۸۲۴
۰۹۰۴۱۲۲۰	لفل خرد به صورت کوبیده در بسته بندی های غیر خرد شده فروشی	۶۴۷۰۹۰۰	۱۰۱۶۷۰۳۹۵
۰۹۰۴۲۱۹۰	--- سایر (لفل (از جنس Piper)؛ فلفل فرنگی (از جنس Capsicum) یا (از جنس Pimenta) خشک کرده یا خرد کرده یا ساییده.	۳۰۰۰۰	۳۰۸۷۰
۰۹۰۴۲۲۹۰	میوه گونه های Capsicum یا Pimenta خشک شده، خرد شده و ساییده غیر از در بسته بندی برای خرد شده فروشی	۷۵۳۰۵۱۰	۱۰۱۲۶۰۵۶۸
۰۹۰۶۱۱۹۰	دارچین خرد نشده و آسیاب نشده، غیر از ردیف ۰۹۰۶۱۱۱۰	۴۰۲۵۸۰۳۶۲	۸۰۸۲۳۰۴۱۰
۰۹۰۶۲۰۲۰	دارچین به صورت کوبیده در بسته بندی های غیر خرد شده فروشی	۱۰۰۱۵۰	۳۳۰۸۴۳
۰۹۰۷۱۰۹۰	میخک خرد نشده و ساییده نشده در بسته بندی آماده برای غیر خرد شده فروشی	۱۲۱۰۵۰۰	۲۰۶۰۵۳۹
۰۹۰۸۱۱۹۰	جوز هندی (جوز بويا) خرد نشده و نساییده در بسته بندی آماده برای غیر خرد شده فروشی	۹۴۰۷۲۰	۷۷۶۰۲۴۶
۰۹۰۸۱۲۹۰	جوز هندی (جوز بويا) خرد شده و ساییده در بسته بندی آماده برای غیر خرد شده کفروشی	۲۴۰۷۴۰	۱۹۸۰۰۷۱
۰۹۰۸۳۱۹۰	هل خرد نشده و نساییده در بسته بندی آماده برای غیر خرد شده فروشی	۵۵۸۰۷۰۹	۷۰۴۳۰۶۲۶
۰۹۰۹۲۲۹۰	تخم گشنیز خرد شده و ساییده شده به جز در بسته بندی آماده برای خرد شده فروشی به وزن یا تصد گرم و کمتر	۳۶۰۰۰۰	۵۸۰۸۷۱
۰۹۰۹۳۱۹۰	تخم زیره سبز خرد نشده و ساییده نشده در بسته بندی آماده برای غیر خرد شده فروشی	۳۸۲۰۴۸۶	۸۲۶۰۹۸۴
۰۹۰۹۳۲۹۰	--- سایر / تخم رازیانه، تخم بادبان، تخم مرزه، تخم گشنیز، زیره سبز، زیره سیاه؛ تخم سرو کوهی.	۳۰۰۰۰	۷۰۸۸۴
۰۹۰۹۶۱۹۰	تخم رازیانه رومی، تخم بادبان، زیره سیاه یا مرزه، تخم سرو کوهی در بسته بندی آماده برای خرد نشده و ساییده نشده در بسته بندی غیر خرد شده فروشی	۵۰۰۰۰	۷۰۸۵۷
۰۹۱۰۱۱۹۰	زنجبیل خرد نشده و ساییده نشده در بسته بندی آماده برای غیر خرد شده فروشی	۳۰۷۵۰۰۱۶۵	۵۰۸۱۰۳۲۴
۰۹۱۰۱۲۹۰	زنجبیل خرد شده و ساییده شده در بسته بندی آماده برای غیر خرد شده فروشی	۱۱۰۸۰۰	۳۰۰۳۹۹
۰۹۱۰۳۰۲۰	زرد چوبه به صورت کوبیده در بسته بندی های غیر خرد شده فروشی	۲۰۷۰۰	۵۰۰۴۵
۰۹۱۰۳۰۹۰	زرد چوبه بجز ردیفهای ۰۹۱۰۳۰۱۰ و ۰۹۱۰۳۰۲۰	۱۷۰۵۶۹۰۱۵۰	۱۹۰۸۸۳۰۹۱۲

۱۷۴,۳۳۴	۳۶,۷۲۰	سایرادویه جات مخلوط یادداشت ۱-ب فصل به صورت کوبیده در بسته های غیر خرده فروشی	۰۹۱۰۹۱۲۰
۸۵,۳۰۵	۷,۷۰۸	سایرادویه جات مخلوط یادداشت ۱-ب) غیر مذکور در ردیف های ۹۱۰۹۱۹۰ و ۹۱۰۹۱۱۰	۰۹۱۰۹۱۹۰
۴۸۹,۰۷۴	۵۱۵,۶۹۴	سایر ادویه جات غیر مذکور در جای دیگر	۰۹۱۰۹۹۹۰
۳۹۱,۶۰۴	۱۷,۰۱۵	گل رازک، آسیاب شده، پودر شده، یا به شکل حبه درآمده؛ گردگل رازک/گل رازک، تازه یا خشک کرده، حتی	۱۲۱۰۲۰۰۰
۵۰	۴	ریشه جنسن (Ginseng roots)/نباتات، اجزاء نباتات، دانه و میوه، از انواعی که بیشتر در عطرسازی، داروسازی، برای مصرف حشره کشی، انگل کشی یا همانند به کار می رود؛ تازه یا خشک کرده، حتی بریده شده، خرد شده یا پودر شده.	۱۲۱۱۲۰۰۰
۱۵۷,۰۶۹	۳۹۲,۷۴۹	ریشه شیرین بیان تازه یا خشک کرده، حتی بریده شده، خرد شده یا پودر شده	۱۲۱۱۹۰۲۰
۱۵,۰۷۰,۶۵۱	۱۰,۶۱۳,۳۹۸	سایر نباتات و اجزاء آن ها مورد مصرف در عطرسازی و داروسازی غیر مذکور در جای دیگر	۱۲۱۱۹۰۹۹
۲۵۶,۵۱۶	۱۲۳,۹۰۵	--- بابونه	۱۲۱۲۲۹۲۰
۲۶,۹۳۳	۳۱,۸۵۰	خرنوب (Caroube)، خزّه و جلبک و سایر علف های دریایی، چغندر قند و نیشکر، تازه، سرد کرده، یخ زده یا خشک کرده، حتی ساییده شده؛ هسته و مغز هسته میوه ها و سایر محصولات نباتی (از جمله ریشه کاسنی بو نداده از نوع <i>Cichorium intybus sativum</i>) که در جای دیگری گفته نشده	۱۲۱۲۹۲۰۰
۱۷,۵۵۹,۷۷۷	۸,۳۰۱,۷۱۰	خرنوب و همچنین دانه خرنوب/خرنوب (Caroube)، خزّه و جلبک و سایر علف های دریایی، چغندر قند و نیشکر، تازه، سرد کرده، یخ زده یا خشک کرده، حتی ساییده شده؛ هسته و مغز هسته میوه ها و سایر محصولات نباتی (از جمله ریشه کاسنی بو نداده از نوع <i>Cichorium intybus sat</i>)	۱۲۱۲۹۹۱۰
۱۱,۲۹۷	۳۰۰	--- بذر دانه کدو	۱۲۱۲۹۹۲۰
۵۱۲,۶۳۵	۲۹۲,۸۰۷	سایر خرنوب (Caroube)، خزّه و جلبک و سایر علف های دریایی، چغندر قند و نیشکر، تازه، سرد کرده، یخ زده یا خشک کرده، حتی ساییده شده؛ هسته و مغز هسته میوه ها و سایر محصولات نباتی (از جمله ریشه کاسنی بو نداده از نوع <i>sativum Cichorium intybus</i>) که در جای دیگری	۱۲۱۲۹۹۹۰
۱,۳۰۹,۶۳۱	۲۰۰,۴۸۵	صمغ عربی طبیعی	۱۳۰۱۲۰۰۰
۱,۸۵۹,۵۸۲	۵۲۷,۱۳۸	سایر گم لاک، صمغ ها، رزین ها، صمغ های رزینی اولئورزین ها بصورت طبیعی غیر مذکور	۱۳۰۱۹۰۹۰
۸۲,۶۴۸	۱,۷۱۶	شیره و عصاره رازک	۱۳۰۲۱۳۰۰
۱۸,۴۳۷,۲۹۰	۵۵۴,۱۵۴	سایر شیره ها و عصاره های نباتی، که در جای دیگری مذکور یا مشمول نباشند	۱۳۰۲۱۹۰۰
۹۶,۰۷۷	۵۶,۲۰۴	حنا به غیر از عصاره آن	۱۴۰۴۹۰۱۰
593,804	13,910	روغن های اسانسی از نعنای صحرائی (از جمله روغن اسانسی کنسانتره و روغن اسانسی مطلق)	33012400
656,597	18,790	روغن های اسانسی از سایر نعنای ها (از جمله روغن های اسانسی کنسانتره و روغن های اسانسی مطلق)	33012500
29,890	10	اسانس روغنی از گل محمدی	33012910
2,833,097	102,541	اسانس های روغنی غیر از اسانس روغنی گل محمدی	33012990
۱۳۰۰۶۳۷۲۲	۵۵۸۳۰۴۴۸	جمع کل	

میزان واردات گیاهان دارویی کشور در سال ۱۳۹۸ حدود ۱۳۰ میلیون دلار بوده است.

تراز تجاری ما در حوزه گیاهان دارویی مثبت است. ما در صدد هستیم با کاهش واردات و افزایش صادرات گیاهان دارویی تراز مثبت تجاری کشور را افزایش دهیم. گیاهان دارویی ظرفیت صادراتی زیادی را دارند، اما به دلیل آماده نبودن بسترهای مناسب اغلب صادرات گیاهان دارویی ما از عرصه های طبیعی به صورت خام و فله ای صورت می گیرد که این کار علاوه بر تخریب طبیعت و از بین بردن ذخایر ژنتیکی، ارزش افزوده چندانی هم ندارد. از طرف دیگر بخشی از گیاهان دارویی صادراتی ما پس از فرآوری در بسته بندی های مناسب و با قیمت های بسیار بالاتر وارد کشور شده و برخی از ایرانی ها از این محصولات وارداتی استفاده می کنند. براساس گزارش سازمان خواربار و کشاورزی سازمان ملل متحد (فائو)، ارزش تجارت جهانی گیاهان دارویی که اکنون در حدود ۱۰۰ میلیارد دلار در سال است، در سال ۲۰۵۰ میلادی به رقم ۵ تریلیون دلار خواهد رسید. کشورهای چین، هند، آمریکا و آلمان بازیگران اصلی تولید و تجارت گیاهان دارویی و فرآورده های آن در جهان هستند. این کشورها نه تنها در تولید گیاهان دارویی بلکه در صادرات و هم زمان در واردات آن جزو کشورهای نخست جهان هستند.

□ موانع و چالش‌های جهش تولید گیاهان دارویی

نبود ردیف اعتباری ملی برای گیاهان دارویی کشور

غالب سطوح زیر کشت گیاهان دارویی به صورت کوچک و در حاشیه باغات

محدود بودن ماشین آلات کاشت، داشت، برداشت در عرصه گیاهان دارویی که باعث افزایش هزینه‌های تولید می‌گردد.

کمبود بذور اصلاح شده و همچنین بذور گواهی شده گیاهان دارویی در داخل کشور

ناکافی بودن نهالستان‌های استاندارد تولید نشاء و قلمه ریشه‌دار گیاهان دارویی

محدود بودن مصرف گیاهان دارویی در صنایع داخلی کشور از قبیل صنایع دارویی، غذایی، آرایشی و بهداشتی

نبود بازار مصرف مطمئن برای تولید کنندگان

وجود تحریم‌های ظالمانه بر علیه کشور

□ برنامه‌ها و سیاست‌های وزارت جهاد کشاورزی برای جهش تولید گیاهان دارویی

❖ سیاست‌ها شامل:

افزایش تولید کمی و کیفی گیاهان دارویی

افزایش میزان صادرات گیاهان دارویی

کاهش هزینه‌های تولید و افزایش بهره‌وری

اشتغال‌زایی

پایداری زمین‌های زراعی

ایجاد اشتغال و ثروت، رقابت پذیری با محصولات خارجی

مصرف بهینه آب و ارتقاء بهره‌وری و صرفه جویی در مصرف آب

تامین نیازهای صنایع تبدیلی و دارویی کشور

❖ برنامه‌ها:

اجرای شدن طرح توسعه کشت گیاهان دارویی، گل محمدی و زعفران در سطح استان‌ها

پیگیری تخصیص منابع مالی مورد نیاز طرح

حمایت در استفاده از برنامه‌های پشتیبان نظیر بیمه، تغذیه، مکانیزاسیون و آبیاری تحت فشار

کمک به کشت ارگانیک

حمایت از صنایع تبدیلی نظیر واحدهای فرآوری و اسانس‌گیری

تامین و توزیع اندام‌های تکثیری استاندارد شامل: بذر، پیاز، قلمه ریشه دار، نشاء

بهبود و تقویت آزمایشگاه آکرودیته جهت کنترل کیفی

اجرای شدن استاندارد تولید زراعی Gap گیاهان دارویی

کمک به انجام طرح‌های پژوهشی

استفاده از ظرفیت‌ها و امکانات بخش خصوصی

استفاده از دانش و تکنولوژی روز دنیا

آموزش کارشناسان و بهره برداران

کمک به احداث پایانه تبادلات داخلی و خارجی

□ راهکارها برای جهش تولید گیاهان دارویی در کشور

توسعه کشت دیم در اراضی شیب‌دار و کم بازده

توسعه مکانیزاسیون در تمام مراحل کاشت، داشت و برداشت

همکاری و کمک به ایجاد تشکل‌های گیاهان دارویی

تلاش برای تشکیل صندوق ملی - محصولی گیاهان دارویی کشور

□ میزان استفاده از فن آوری و شرکت‌های دانش بنیان در گیاهان دارویی

در حال حاضر ۸۰۰ شرکت در زمینه گیاهان دارویی در حال فعالیت هستند که از این تعداد ۱۸۶ شرکت دانش بنیان و ۳۷ شرکت خلاق می‌باشند.

□ جمع بندی

امروزه میل به مصرف گیاهان دارویی در بین مردم افزایش یافته است و از گیاهان دارویی علاوه بر استفاده در طب سنتی برای تسکین درد و درمان بیماری‌ها، در صنایع کنسروسازی، نوشابه، عطر، صنایع غذایی، دارویی و بهداشتی نیز استفاده می‌شود. گیاهان دارویی یکی از منابع خدادادی است که در کشور ما به دلیل آب و هوای مناسب آن در نقاط مختلف به صورت خودرو رشد می‌کند؛ این گیاهان برای رشد نیاز چندانی به منابع آب ندارند و توانایی رشد در بسیاری از خاک‌ها را دارند. افزایش ارزش گیاهان دارویی در گرو توسعه کشت، بسته‌بندی مناسب، بازاریابی و برنامه‌ریزی برای صادرات این محصولات است. اقتصاد گیاهان دارویی در دنیا به اقتصاد نوین و سریع‌الرشد لقب گرفته است، کشورهای پیشرفته دنیا نظیر فرانسه، آلمان، کانادا، آمریکا و چین به سرعت در حال سرمایه‌گذاری روی این حوزه و حتی موج‌آفرینی حول آن هستند. قطع به یقین تبدیل ایران به قطب تولید و صادرات گیاهان دارویی در سطح جهان به هیچ عنوان دور از دسترس نیست و ایران با توجه به عقبه تاریخی و فرهنگی خود در حوزه گیاهان دارویی می‌تواند با سرمایه‌گذاری حتی حداقلی و تدوین برنامه‌ای مدون و البته حمایت جدی از فعالان این حوزه با سرعتی مضاعف، عقب‌ماندگی گذشته خود در رقابت با کشورهای مطرح این حوزه را جبران کند و از همین رهگذر ضمن دستیابی به درآمد ارزی کلان بدون اتکا به نفت، جهشی چشمگیر نیز در شاخصه‌های سلامت عمومی خود از طریق جایگزینی داروهای گیاهی با داروهای شیمیایی داشته باشد.

